moederlijke taak beter kan ontplooien door instelling van kinderkerkdiensten e.d., dan is er maar één conclusie mogelijk, dat ook de apostel Paulus door deze schrijver in feite is ingedeeld bij de mannen, die de verdiensten van de vrouw met weinig begrip en ridderlijkheid hebben vergolden, want ook in die dagen hadden de vrouwen blijkens het getuigenis van de Schrift ongetwijfeld hun verdiensten, die niettemin niet in overweging kwamen bij de vaststelling van Schriftwoorden als de bovenstaande.

Ook in dit boek „Gereformeerden, waarheen?", dat een bepaalde phaenomenologie van het leven der hedendaagse Gereformeerden individueel en in gemeenschap poogt te geven, wordt dus de Gereformeerde vrouw veelzijdig gezien als een in verdrukking levende figuur, een huissloof, die meestal leeft binnen de touwen van haar eigen kleine wereld. Van deze beschouwingswijze van het leven zullen wij ons vrij moeten maken, om weer ons uitgangspunt te gaan nemen in onze roeping, zoals Gods Woord, die voor mannen en vrouwen normeert, waarbij wij, naar het mij voorkomt, rustig naast ons neer kunnen leggen als niet ter zake dienende, wijl ondeugdelijk geargumenteerd, de bewering, dat wij absolutisten zijn en optreden als dokters met medicijnen, die erger zijn dan de kwalen en met middelen, die gezonde lichaamsdelen ziek maken (blz. 240).

God is in het leven de Eerste. Hij was dat ook bij de schepping van de eerste mens. Hij was dat ook toen Hij de eerste vrouw uit de eerste man formeerde, die beiden samenvoegde en met een opdracht in de wereld uitzond. Hij beheerst met Zijn Woord ook het verdere leven van die man en van die vrouw en van hen, die uit hen zijn voortgekomen. Hij beheerst dat leven in het anders zijn, ook in het één zijn met elkander. Uit die scheppingswil van God, Die aan Adam een hulp gaf, die bij hem paste, vloeit immers ook voort een onderscheiden taak en plaats in deze wereld voor man en vrouw met hun biologische verschillen. En omdat alle dingen en dus ook deze uit God zijn, daarom hebben onze meisjes en vrouwen, die zich buigen onder Gods Woord, er geen moeite mee, wanneer zij daarin horen, dat de man niet geschapen is om de vrouw, maar de vrouw om de man, dat de man het beeld en de heerlijkheid Gods wordt genoemd en de vrouw de heerlijkheid des mans. Dan wordt ook verstaan de wenk, die m.i. bij de tegenwoordige ontwikkeling van het arbeidsleven van de vrouw, voor onze meisjes, die overwegen welke positie zij daarin zullen moeten innemen op haar plaats is. B l i j f t z o d i c h t m o g e l i j k b ij h u i s, opdat ge er niet als een vreemde straks in zoudt terugkeren, wanneer God ook U in de leiding van Uw leven eens mocht roepen tot de hoge ere huisvrouw te zijn, waarbij Uw werken, ook die, verricht met stoffer en blik, U mogen prijzen in de poorten. God maakt Zijn wereld wel weer helemaal schoon!

P. GROEN.

AAN EEN JONGERE TIJDGENOOT, No. 58

Kosmopolitieke oecumenische vrede

Amice,

De Bijbel vertelt ons van tweeërlei zang: **engelen** zongen in de Kerstnacht, en **mènsen** deden het bij de koninklijke intocht van Christus in Jeruzalem. Die laatste werd zo iets als een feestelijke in-bezit-neming van de oude koningsstad: het leek wel wat op een geïmprovisseerde generale repetitie voor een koninklijke huldiging: toegang en participatie vrij, en géén politie, pro noch contra.

Nu kunnen de engelen niet zelf als verzoening van hun eigen zonden het „aangebrachte" heil in Christus kennen. Hun lied is dan ook niet anders dan een oproep tot de zang der mensen; want dézen zijn van huis uit, in de kosmische ordening, en in de Staat Gods de meerderen, de zónen, niet maar de knechten. Hun zoonschap was verloren, en is hun uit genade weergegeven.

Toen nu de Christus, kort vóór zijn sterven, Jeruzalem binnentrok, was zowel de verkondiging als de actuele dóórbraak van „het koninkrijk der hemelen" met zijn theocratische vrede reeds veel verder voortgeschreden, dan in de Kerstnacht. In een paar jaren is het gelaat der wereld veranderd; er is veel beslissends gebeurd. In Bethlehem was er nog maar een kind, waarvan de grote wereld niets wist, en de „getuigen" waren toen een stuk of wat herders, raar volk in die dagen, en voor rechters, voor tribunalen, voor verificateurs van geestelijke waar telden ze hoegenaamd niet mee. En als er „wijzen" uit het Oosten komen, dan maken die gauw rechtsomkeert „langs een andere weg". Maar thans is reeds de wéreld bij Hem betrokken; zelfs Grieken kwamen Hem interviewen, en reeds dromen duizenden van een inthronisatie van deze Davidszoon; voorlopig wuiven ze met palmtakken — men moet immers zijn tekens en symbolen wel behoédzaam kiezen in bezet gebied? Maar wie weet, wat er gebeuren kan, als 't ménens wordt met het verzet en met „de ondergrondse"?

Wanneer je nu alleen maar zou **horen** naar wat er in de Kerstnacht en op de Palmzondag wordt **gezegd** (ook de engelen, zegt Lucas, **„zeggen"**), dan zou je zeker moeten concluderen, dat de mèns in de Palmzondag-zang geperfectioneerd en prachtig geïnterpreteerd had, niet zonder nieuwe elementen erin op te nemen. Beide zangen toch, zowel die van de engelen, die het Kerstkind annonceren, als die van de mensen, die de Man in Jeruzalem huldigen, jubelen beide, dat in de hoogste plaatsen God heerlijkheid ontvangt. En ook spreken ze beide van **vrède.**

Beide stellen een dubbel thema: heerlijkheid en vrede. De **engel** ziet op aarde de vrede lichten, die het vertrapte Israël, en de op de theocratische Wereldkoning wachtende wereld behoeven. De door Gods belofte aan de historie van Davids Huis te verbinden universele vrede onder de schuts van Israëls God. De **mèns** daarentegen laat op Palmzondag zijn zoeklicht toch weer heel ánders spelen; niet alleen de glorie, maar óók de vrede bezingt hij als aanwezig „in de hoogste plaatsen". God is het, die woont in „de hoogste plaatsen". En klimt niet alle begin, en vervolg, tot zijn consummatie, zijn doelbereiking op? Welnu, de „stad Gods" begint op aarde, maar is ze eenmaal voltooid, dan — zo kán men dat wel uitdrukken — dan stijgt ze tot „de hoogste plaatsen" op. Er is een beeldspraak, die de toekomst aldus tekent: „ik zag de stad, het heilige Jeruzalem, nieuw, nederdalende uit de hemel" (Op. 21 : 2). Maar beeldspraak kent ook ándere manieren van expressie. Soms zegt een joodse filosoof: de Stad-van-het-waarachtig-Zijnde, wel, die ligt in het hárt, de ziel. Een andere maal begint een Zionist te zingen: 't Jeruzalem-der-glorie zal de „omphalos", de navel, het middelpunt der schoongeveegde wéreld wezen: die is dan „hierosolymocentrisch" voor goed. Een derde keer komen chiliast en nuchter profetenkommentator samen de vinger leggen bij heilige teksten, die het glorieuze Jeruzalem in de hémel zien. En waarom zou men dan niet die laatste beeldspraak vastleggen, en dus zeggen, dat de voltooide „polis" (staat of stad) van God in de hoogste plaatsen zal staan te pronken? Het doel is immers, dat de hemel zelf vólmáchtig zich tot het universum in harmonie stèlle, dat God in zijn „hoogste plaatsen" de wereld met en tót zichzelf verzoene, als Subject der verzoening, en dat verzoend worden „ook de dingen in de hemel". Verlossing is een zonde en duivel superérende schepping van blijdschap in de hemel. „Vrede in de hemel", dat betekent hier voor 't ogenblik niet, dat hij daar vandaan komt, doch dat hij daar voorhanden is, dat daarboven résoneert wat hier beneden nu net gebeurt.

Dat spreken van **„vrede in de hemel"** is dus orthodox, óók in de schematiek van boven-en-beneden.

Maar — begrijpen al die feestvierders van Palmzondag wel de diepte van hun orthodoxe zang? Begrijpen zij de waarheid Gods, als zij zich verzadigen aan hun gewaande nieuwe Koning-op-korte-termijn; die als een stoomwals verdelger van Israëls vijanden zal zijn, en een rap verheerlijker van Abrahams nátie.

Och, neen. In die mènsenzang spreekt niet het op belofte steunende geloof, dat een op aarde door God gestichte, eschatologisch vruchtdragende vrede, tot in de hemel zijn krachten-rayons uitstrekt. Neen, ge hoort hier dan slechts een roepen in onverstand, al is er een naar de letter orthodoxe uiting van uitbrekende geestdrift. Ze willen Hem graag accepteren als koning in Salem, desnoods (zoals er van koning Melchizedek staat, Hebr. 7 vs 3), desnoods zonder (konings)vader, zonder (konings)-moeder, zonder (koninklijke) geslachtsrekening, mits Hij, zo'n geïmprovisseerde Melchizedek, dan niet met Levi breke. Hij mag op Melchizedek wel wat lijken, maar hem niet vervullen als diens volstrekte antitype. Want de Joden denken in overgrote meerderheid als Kajafas: als God vraagt: wie maakt God rijk? dan zegt de joodse natie: wij!

Ze spreken dus actueel, en eschatologisch; je kunt er alle mogelijke „moole" dingen van zeggen. Maar ze weten niet wat „vrede" is: die is voor hun besef wel Israëls verzadiging van vreugde, maar niet een satisfactie aan Gods recht. Uit de vrede hebben zij het rechts- en voldoeningselement weggesneden.

De werkelijke nood der wereld zien ze dan ook niet. Ze willen wereldhélpers zijn, maar ze kunnen geen voorbidders voor de wereld worden: ze kennen haar en hun eigen ellende niet. Riepen zij elkander de „vrede uit (!) de hemel" toe, er zou in hun lied plaats voor het „sola fide" (door het geloof alleen) zijn ingeruimd. Van 'n zonder eigen verdienste gerechtvaardigde Abraham reppen ze niet. Vrede in de hemel, de Polis, de hemelstad, ontvangt haar ereburgers, en reikt naar elks verdienste erekruisen uit: bene meriti de Patria. De verstandige keuze van die Joden bezorgt de hemel-staat zijn rust. Dat is de brutale consequentie van het joodse autarkie-geloof. Die jachtige Joden-van-de-natie bedenken geen ogenblik, dat de ook de kosmos in zich opnemende, en dus niet „isolationistische", doch de mensenwereld mee omsluitende kosmopolitische vrede in de hoogste plaatsen gekócht **en betaald** moet worden door Christus' bloed. Trots groeten ze hun gefantaseerde Koning. Die ezelin, waarop Hij de stad binnenrijdt, dat wèrkbeest, och, denken ze, die is maar voorlópig; dat wordt straks wel een krijgspaard.

Het is voor alle werkelijk kosmopolitische, d.w.z. aan de Christus der Schriften onderworpen kerkleden dus maar de allesbeheersende vraag, niet maar: **„is de tekst goed?"**, maar: **„is de uitleg goed?"** Alleen een Koning, die ook Priester is, en die zich door de eeuwige Geest als schuldbetalend Borg ten dode geeft, is de messias van de Schrift, die der ware orthodoxie. Alleen in Hem ligt de verzoening van engelenzang en mensenlied. De blik van wie op déze Messias in geloof heeft leren zien, omvat hetgeen op de aarde, en hetgeen boven de aarde is; en het is hem alles in de charismatische vrede gebonden.

Zeg dus maar gerust (wees voor die jodentékst niet bang): het grote doel van alle evangelie is vrede in de hemel. Maar, al neemt ge de jodentékst over: **pas op voor het joden-hárt.** Dat harde joden-hárt wil in pure vijandschap tegen Paulus' evangelie een vrede, die zó maar uitgaat van Israëls wereld-politieke „wedergeboorte" (renaissance!).

Alleen uit het Evangelie van het satisfactie gevende kruis als grond voor Gods opnieuw óns betrékken in Zijn eigen vrede, is men in staat tot goede **uitleg** van de glorie-en-vrede-**tèkst.**

En alleen bij erkenning van dát evangelie heeft men contact met het **oecumenisch** christendom, ook waar het met Joden èn orthodoxe Christenen droomt over de **kosmopolitische** vrede.

Met een orthodoxe vredesgroet, als steeds je

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Wij zouden nog wat met elkander praten over de wereldpolitiek, en hoezeer het heden ons dan bezig moge houden, het is toch niet kwaad, ook aan verleden dagen te denken.

Ik heb daarom een dezer dagen gebruikt om de kamerdebatten nog eens na te gaan, die gehouden werden na de eerste wereldoorlog en in het bijzonder die omtrent onze aansluiting bij de volkenbond van Genève. Zij zijn zeer leerzaam, niet het minst ook, omdat zij ons doen zien, hoever de antirevolutionaire partij in parlement en pers van de goede weg is afgedwaald.

Het meegaan met de Volkenbond was ook al een gevaarlijk compromis inzake stellingen, die niet deugden, maar men bleek de oude beproefde beginselen toen nog te kennen en bracht er een cresaluut aan, eer men er een weinig van begon af te wijken.

Thans is het hek helemaal van de dam.

Bij deze studie nu werd ik getroffen door een voorspelling, die, toen zij werd uitgesproken, niet het minst de aandacht trok.

Zij kwam trouwens uit de mond van een heel uitzonderlijke en iewwat malle politicus, nl. dr Van de Laar, een scribent, die een tijdschrift, de „Klaroen", tot zijn beschikking had, en daarin van allerlei beweerde, waarop, om een uitroep van prof. Visscher — die ook steeds een rare schnats reed — te gebruiken: Ome Jan geen cent crediet geven zou. Als prof. Visscher voor Ome Jan wou gaan spelen, dan was de belegging trouwens niet veilig, al bleek hij nog zo royaal in het begin.

Die dr Van de Laar gelukte het, door de eerste toepassing van het evenredig kiesstelsel, in de Tweede kamer te komen.

Het was toen mogelijk, zelfs voor een heel klein groepje, een zetel te bemachtigen. En dat was stellig vrij wat „democratischer" dan de grote partijen nadien handelden, die in steeds sterkere mate trachtten de invloed van 'n opkomende kleine partij te keren. De koe vergat, dat zij kalf was geweest. Men zat er eenmaal goed en wilde er goed blijven.

En dat zal nu nog erger worden, nu men het voor een kleine partij haast onmogelijk wil maken, haar stem in het parlement te doen horen. Dit alles onder het vertoon van de afkeer voor „versnippering van krachten", wijl thans in de politiek en ook elders de eenheid gaat vóór de waarheid.

Toen wij het districtenstelsel nog hadden en de liberalen machtig waren, verknipte men het land zó, dat de liberalen de sterkste kansen behielden.

Thans verhoogt men de waarborgsom, wil bepalen, dat de volle kiesdeler moet worden behaald, die allicht wel een vijftigduizend stemmen zal betekenen; en, als besloten wordt, dat het aantal kamerleden van honderd tot honderdvijftig zal klimmen, dan zullen de grote partijen deze winst geheel naar zich toe trachten te halen. De vijftig nieuwe zetels zullen dan allicht worden verdeeld onder de partijen, die reeds vertegenwoordigd zijn en dan weer naar verhouding van haar sterkte.

Voor het G.P.V. zal de strijd bij de stembus dan heel moeilijk worden, iets wat de A.R., die vergeten, dat zij eens door de overmacht en de overmoed van de liberalen uit zo goed als alle bestuurs- en vertegenwoordigende colleges zoveel mogelijk werden uitgesloten, wel aangenaam zullen vinden.

Maar hoe dit ook moge zijn, toen kon een heel klein groepje nog een stem in het kapittel verkrijgen en was het dr Van de Laar gelukt in de Tweede kamer te verschijnen. Hij verraste de nieuwe kamer reeds op de eerste of tweede dag, dat zij vergaderde, met de gloed ener grote welsprekendheid, of, wil men, woordenrijkdom. Het was als het Franse versje zegt: on entre, on crie, et c'est la vie, d.w.z.: men komt binnen en schreeuwt, ziedaar het leven. Maar het vervolg was ook zo: on crie, on sort, et c'est la mort: men schreeuwt, gaat heen, ziedaar de dood.

Maar dat heengaan bij de volgende stembus lag niet aan de kleine politieke partijtjes, maar aan het feit, dat men het kiesstelsel wat wijzigde, om de versnippering te keren.

Maar nu de voorspelling.

Historici en politici en economen wagen zich nog al eens aan dat vooruitzien van hetgeen gebeuren zal.

Erg gelukkig zijn zij daarbij gemeenlijk niet.

Er is een tijd geweest, dat de historici bezig waren de wetten voor de gang der geschiedenis te ontdekken. Als zij zulke wetten hadden ontdekt, zouden zij, gelovend in de wet van oorzaak en gevolg, ook kunnen zeggen, hoe de dingen in de toekomst zouden lopen.

Er zijn echter voorbeelden van een wonderlijk vooruitzien.

Zo bijv. bij een Tocqueville, die, een honderd jaar geleden, zijn geweldige werk over de democratie in Amerika schreef, en daarin voorspelde, dat in de toekomst de grote strijd der machten zou gaan tussen Rusland en de Verenigde staten.

Ook politici willen wel eens proberen vooruit te zien. Zelfs onze Colijn onthield er zich niet altijd van in zijn menigmaal zo boeiende spontaneïteit, die ook haar bedenkelijke kant had. Maar men had bij hem voor,